

Autonomie en veiligheid in de kinder- en jeugdpsychiatrie

Doel van dit onderzoek

In de residentiële kinder- en jeugdpsychiatrie is het vinden van een **balans tussen autonomie en veiligheid** een voortdurende uitdaging, vooral bij jongeren met ernstige en langdurige psychische problematiek. Aan de ene kant is autonomie belangrijk voor herstel en eigen ontwikkeling. Aan de andere kant brengt risicovol gedrag, zoals zelfbeschadiging en suïcidaliteit, zorgen mee over hun veiligheid, wat soms tot beperkende maatregelen leidt.

Dit onderzoek richt zich op hoe jongeren, opvoeders en behandelaren autonomie en veiligheid ervaren in de residentiële kinder- en jeugdpsychiatrie en welke spanningen en dilemma's daarbij spelen.

Methode

In deze verdiepende studie hebben we **2 focusgroepen** en **11 interviews** gehouden met 7 jongeren, 8 behandelaren en 6 opvoeders. We hebben hen gevraagd naar hoe zij thema's als autonomie en veiligheid beleven of hebben beleefd in de kinder- en jeugdpsychiatrie.

Resultaten

- **Autonomie en veiligheid** zijn geen tegenpolen maar hangen onderling samen: jongeren voelen zich veilig als ze ook zelf keuzes mogen maken, en autonomie werkt alleen als er een veilige basis is.
- **Verschillen in perspectief**
 - ☛ Jongeren geven aan dat vertrouwen, nabijheid, communicatie en voorspelbaarheid essentieel zijn om zich veilig te voelen en autonomie te ervaren.
 - ☛ In crisissituaties ervaren jongeren en opvoeders dat beslissingen vaak plotseling worden genomen, zonder overleg. Dit voelt onveilig en onvoorspelbaar.
 - ☛ Behandelaren legden de nadruk op heldere kaders en beschouwden veiligheid als voorwaarde voor autonomie.
 - ☛ Opvoeders denken verschillend over autonomie en veiligheid: sommigen vinden dat er meer regels moeten zijn, terwijl andere opvoeders naar mate de behandeling langer duurde merkten dat teveel controle juist niet werkte.
- De stabiliteit van het **behandelteam** is cruciaal. Wisselingen in behandelaren of hoge werkdruk kunnen onveiligheid bij jongeren en onzekerheid in het team vergroten.
- **Vrijheidsbeperkende maatregelen** (zoals dwang of opname) kunnen op korte termijn veiligheid bieden, maar schaden op de lange termijn het vertrouwen en de autonomie van jongeren, waardoor herstellen moeilijker wordt.

Aan de slag

1. **Autonomie betekent niet 'loslaten'.** Juist in risicovolle situaties willen jongeren ervaren dat er iemand naast hen blijft staan.
2. **Investeer in relaties en bekende gezichten.** Veiligheid en autonomie ontstaan in contact: door vertrouwen, nabijheid en écht luisteren.
3. **Vertraag in crisissituaties.** Kijk samen wat nodig is, grijp niet direct naar regels en maatregelen zodat er een balans komt tussen bescherming en eigen regie.
4. **Maak afspraken voorspelbaar.** Voorspelbaarheid helpt jongeren en ouders om zich veilig en serieus genomen te voelen.
5. **Blijf kritisch en reflectief.** Autonomie vraagt maatwerk, geen standaardbeleid.